

O prvním království a prvním králi

Původ materiálu

Rut Brodská

Pořadí v lekci

5

Téma

Izraelci jsou nespokojeni, jak se v zemi soudí a cítí se ohroženi, když na ně dorážejí nepřátelská vojska, a proto chtějí mít krále, jako ho mají ostatní. Hospodin Bůh vyvolí Saula a Samuel ho slavnostně pomazává za krále.

Cíle

- Děti si připomenou, jak tomu bylo, když vznikalo v Izraeli království.
  - Starší děti si promyslí, co to pro lidi znamená ne/mít krále.
  - Děti si promyslí, jaký by vládce měl být.
-

Pro učitele

Výkladové poznámky

Předtím, než vzniklo v Izraeli království, vedli zemi soudcové (např. Samuel, Gedeon, Debora, Samson). Jejich činnost se ale zpravidla omezovala na jeden kmen, a nikdy na celý svaz dvanácti kmenů. Posláním bylo především bránit ohrožené soukmenovce (i silou), vysvobozovat je (i silou); dále bránit území a např. rozsuzovat interní pře. V rámci každého kmene pak existovala rada, která se scházela a společně spouštěla rozhodování a řešila další vnitřní věci.

Kniha Soudců, na niž navazuje První Samuelova, končí konstatováním: „V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za vhodné.“ (Sd 21,24)

Knihy Samuelovy a Královské se ve svých vyprávěních snaží přijít na příčinu ztroskotání Izraele jako země v okamžiku babylonského zajetí. Za jeden z hlavních důvodů považovali přecenění a zpohanštění královské instituce.

Ve starověku byl král mnohem víc než jen hlavou státu. Byl vtělením boha či bohem samým, nebo byl bohem zplozen a uctíván jako boží syn. Jako bůh na zemi nepodléhal zákonům, ale stál nad nimi. Byl zárukou plodnosti a prosperity země. Poddaní byli jeho pouhými otroky a on neomezeně rozhodoval i o jejich životě. Se vznikem královského postu v Izraeli se otevírala otázka, jakou funkci má král mít, když už jednoho panovníka lid má? Někteří krále odmítali neustále, protože jeho ustanovení brali jako pohrdnutí Hospodinem: „Což nevysvobozoval dosud Hospodin svůj lid z každé tísně...?“ V tom, jakou izraelský král měl mít funkci, byl – dle M. Biče – největší tehdejší zádrhel, protože egyptský ani babylonský král jako vzorový příklad nemohli sloužit.

Snahu po vymezení královny moci nalezneme v Deuteronomiu, kde se nachází Zákon pro krále (17,14-20), ve kterém jsou jasně formulovaná některá pravidla, např.: krále vyvolí Hospodin, nesmí to být cizinec, nesmí mít za cíl přivést Izraelce znovu do Egypta (!), nesmí mít mnoho žen, majetku...

Jednotlivé kmeny řídily rady, zástupci starších. Lze si představit, jak náročné a zdoluhavé muselo být někdy jednání, bylo-li k usnesení zapotřebí naprosté většiny. Nemluvě o tom, mělo-li se sejít všech dvanáct pokolení a na něčem se shodnout. Zklamání z neschopnosti se dohodnout a ze vzájemné nesolidarity kmenů bylo proto zřejmě příčinou proměny státního uspořádání (vznik království a jmenování krále) v Izraeli.

Postavy: Samuel – soudce, kněz, prorok (více viz předchozí úlohy); ve stáří ustanovuje za soudce své syny (viz Sd 3,9 – soudce povolává Hospodin).

Jóel, Abijáš – synové Samuelovi, kteří jako soudci brali úplatky a převraceli právo.

Saul (Vyžádaný) – syn Kíšův z nejmenšího rodu Benjamínova; „mezi Izraelci nebylo hezčího muže nad něj“ (1S 9,2). Když je pomazán za vévodu, strýci nic neřekne. Výsostný znak Pelištejců, jak se od něho po pomazání očekává, neroztříští; neudělá nic (viz 1S 9). Při ustanovování krále nepočká na losování a odchází do zbrojnice. Po volbě mu někteří ničemové odepřou vzdát královskou poctu. To pak dělá, že neslyší.

Pelištejci – rozpínavý, vůči Izraeli nepřátelský národ.

Lid izraelský chce nad sebou krále, aby je soudil a chránil před okupanty, jak je tomu u všech jiných národů. Po varování Samuele znovu lid opakuje svou žádost mít krále. Po pomazání křičí: „Ať žije král!“ Někteří mezi nimi (ničemové 10,27) nově zvoleným králem pohrdají; což se má za to, že pohrdají Hospodinem, který Saula vybral.

Místo a čas: Saul vládl 40 let, asi v rozmezí let 1050-1010. Mispa – svatyně; zde Hospodin ukázal, kdo se má stát králem. Ráma – místo, kde soudil Samuel. Beer-šeba – místo, kde soudili Samuelovi synové.

Úskalí

Budete-li číst v 1S kapitoly 8-12, narazíte na odlišnost v přijímání krále a království jako takového. Je to dáno tím, že tento celý úsek pochází z různých tradic. Jedna z nich je vůči království výhradně kritická; druhá jej přijímá radostně jako Boží dar. Dar je ale spojen s nebezpečím, kterého si je vědoma linie kritická, neboť ví, jak to s Izraelem nakonec všechno dopadlo (vyhnanství, okupace). To, že se obě linie ve starozákonním líčení udržely, pro nás může být výzvou nechat vyznít i obě polohy v pohledu na království tak, aby děti neodcházely s tím, že království je buď jen špatná, nebo pouze dobrá instituce.

Odkazy

Prudký, Martin, Heller, Jan a kolektiv: *Obtížné oddíly P?edních prorok?*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013.

Bič, Miloš: *Ze sv?ta Starého zákona I*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986.

Pro děti

Předškoláci

Vyprávění

Jednou přišli za Samuelem lidé a říkali mu: „My chceme mít krále. Tak jako to mají jiné národy.“ Ale Samuelovi se nelíbilo, co mu řekli a co chtějí. A proto se modlil k Bohu a Bůh mu odpověděl: „Udělej, co chtějí. Vyberu jim sám krále. Ale nejprve jim vysvětli, jak se s králem budou mít a co všechno od nich bude král žádat.“

Samuel tedy řekl lidem: „Král bude posílat vaše syny do válek. Budete muset pro něho pracovat na polích a všechno, co rozkáže, pro něho budete dělat. Vaše dcery budou na královském hradě za služebné. Z toho, co vám vyroste na polích, si vybere to nejlepší. A mnoho dalšího.“ Ale lid byl neoblomný a zůstal při tom, že chce mít svého krále.

Izraelci byli totiž tehdy hodně nespokojení, jak to v zemi chodilo a moc se báli, když se kolem jejich území shlukovala nepřátelská vojska, která jim chtěla vpadnout do země. A tak chtěli, aby je někdo schopný a udatný vedl a dovedl ubránit. A mysleli, že jim v tom král pomůže. A pořád naléhali na Samuele, aby jim pomohl najít krále. A tak Samuel na pokyn, který mu dal Bůh, vybral mladíka, který se jmenoval Saul. Když se Saul postavil doprostřed, mezi lidmi, všechny je svou výškou převyšoval. A tak měli Izraelci svého prvního krále a země Izrael se tak stala královstvím.

Aktivita

Poproste děti, ať si samy pro sebe rozmyslí, co by udělaly, kdyby byly králem; co by udělaly jako první.

Dobrovolník se posadí na trůn (jedna jediná židle) kolem prostor, ve kterém se všichni ostatní posadí na zem.

Někdo z dospělých mu nasadí korunu na hlavu, přes ramena přehodí plášť, do rukou vloží ostatní vladařské insignie. Poté král vyhlásí, co by učinil, řekl, přikázal, zakázal... jako první:

„Já, král/královna... (*jméno*) jsem se rozhodl/-a, učiním, přikazuji, zakazuji...

Po prohlášení se zeptejte dětí sedících kolem, zda se jim výnos krále líbí. Líbí-li se, ať to dají najevo: tleskáním, radostí, výkřiky Ať žije král... Nelíbí-li se, ať to dají najevo: bučením, dupáním, voláním třeba neee.

Každé z dětí by mělo vymyslet svůj vlastní pokyn a pokud možno neopakující se.

Máte-li „vyspělou a argumentace schopnou“ skupinku, můžete se dětí zeptat, vznikne-li rozpor v pohledu na královské výnosy, zda jsou dobré nebo špatné: Proč je to dle tebe výnos špatný? V čem? V čem je výnos dobrý? Pomůže někomu?

Pomůcky: Koruna (z papíru) můžete s dětmi vytvořit na místě; žezlo (vařečka), jablko, plášť.

Mladší školní děti

Když Samuel zestárnul, ustanovil za soudce nad Izraelem své syny. Ale ti nebyli jako on; soudili podle úplatků a ne podle práva. A tu k němu přišli nespokojení izraelští starší a řekli mu, že se jim nelíbí, jak jeho synové soudí. A že se cítí ohroženi před nepřátelskými národy, které se opakovaně pokouší vpadnout do Izraele.

„Chceme mít krále,“ řekli Samuelovi, „tak jako ho mají ostatní národy.“

Samuelovi se to nelíbilo. I modlil se k Bohu. A Bůh Samuelovi odpověděl: „Udělej, co chtějí. Nepohrdají tebou, ale mnou. Ale napřed je důrazně varuj, co všechno od nich bude moci král žádat.“

A tak jim Samuel řekl, co je čeká: král jim vezme syny a nechá je bojovat; dcery si vezme do svého sídla a budou tam dělat kuchařky a uklízečky; dále pro sebe zabaví nejlepší pole a vinice; ze všech výnosů budou muset odevzdávat desátky; atd. Lid ale od svého neodstoupil a nadále stál za svým, že chce krále.

Potom svolal Samuel všechny izraelský lid, všech dvanáct kmenů Izraele. A řekl: „Toto vám vzkazuje Bůh: Já Hospodin jsem vás vyvedl z Egypta a vysvobodil vás ode všech vašich nepřátel. Vy ale chcete lidského krále, budete ho mít. Předstupte, abych ho mezi vámi vybral.“ A tak předstupovali zástupci jednoho pokolení po druhém. Byl určen kmen Benjamin, nejmenší ze všech kmenů; a z něho pak muž jménem Saul, syn Kíšův. Ale on nebyl v tu chvíli k nalezení. A tak ho běželi hledat. Když ho přivedli a postavil se mezi ně, všimli si, že je pěkně rostlý a všechny výškou převyšuje. A začali s radostí volat: „Ať žije král“.

Poté se všichni rozešli do svých domovů, i Saul se vrátil domů. Někteří jen zůstali pokoutně stát a mezi sebou si šuškali: „Tenhle, že nás má ochránit před cizími vojsky?“

Starší školní děti

Náměty k rozhovoru

- *Práva a povinnosti vladaře:* Jaká jsou práva vladaře? Nechte se volně inspirovat verši z příběhu 1S 8,11nn. Měl by mít také nějaké povinnosti? A jaké?
- *Král jako soudce:* Vybavuje se vám nějaký biblický příběh, kde se král ujme role soudce? Jak to přesně bylo?
- *Bez prezidenta, bez vlády, bez parlamentu...* Můžete ale také zvolit bližší svět účastníků: starosta, zastupitelstvo, úřad (ředitel, zástupci, kancelář). Zamyslete se nad tím, jak by to v zemi/městě/škole vypadalo, kdyby nikdo takový nebyl, kdyby neexistovalo žádné vedení?
- *Prezidentský slib:* Napište slib prezidenta (starosty, ředitele). Co by měl obsahovat? Co by v něm určitě nemělo chybět? Na koho by měl myslet? Anebo je to jedno, co prezident (starosta, ředitel) slibuje, když se pak řídí vlastními zájmy? ([Další viz](#)

[wikipedia.\)](#)

- *Špatný prezident (starosta, ředitel):* Definujte špatného prezidenta (starostu, ředitele). Žili-li byste v zemi se špatným prezidentem, emigrovali byste? Jak špatný by musel být starosta, abyste se vystěhovali z města? Co by musel ředitel dělat/nedělat, abyste odešli na jinou školu?

Přesah

Viz novozákonní příběh Mt 22,15-22: V tomto příběhu farizeové provokativně vyvolají disputaci s Ježíšem, od něhož chtějí znát postoj k tehdejší vládě, k Římanům (okupantům). A použijí k tomu příměru placení daní. Odpoví-li Ježíš neplatit, odradí si mezi všemi svými stoupenci celníky a s největší pravděpodobností bude obviněn z buřičství. Odpoví-li platit, ztratí svou tvář a odradí si všechny ostatní v řadách svých stoupenců a galilejských zástupců. „Odevzdejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.“ (srv. Gn 1,26).

„Ježíšova odpověď, která je provokativně otevřená, bychom měli takto otevřenou ponechat, aby znepokojovala i nás... Bohu patří všechno stvoření, zaslíbená země, a především člověk, který je k obrazu jeho, a svědomí, které se Bohu (nikoli císaři) zodpovídá. Na císaře toho zbývá poměrně málo, a ještě v limitované podobě... Císaři patří to, že v něm Ježíš vidí člověka. Ne božstvo, ale také ne ďábla nebo pekelnou šelmu, nýbrž prostě člověka.“
(Viz Evangelium podle Matouše, J. Mrázek)

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Vláda jeho není na chvíli, pravda v??n? platí v jeho ?íši, v jeho panství není násilí, blaze tomu, kdo hlas jeho slyší. (z písně Neskládejte v mocných nad?ji [SV 215])

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Saule navrhujeme *Má duše Boha velebí, chválu vzdává, Pánem je nejen na nebi, bu? mu sláva* (SV 176).

Okénko do bohoslužeb

Když říkáme nebo zpíváme, že Bůh je náš Král, co tím myslíme? – ptejte se dětí, ptejte se dospělých ve shromáždění.

(Nabízí se, aby před odchodem dětí do NŠ, byla zpívána píseň *Bůh je náš Pán a Král* [EZ 607])

Modlitba

Bože, děkujeme ti za celou Zemi; za to, že máme prostor, kde můžeme žít. Prosíme za země, kde se válčí a kde po sobě lidé střílí. Prosíme za lidi, kteří nemají přístřeší, peníze, rodinu; prosíme za ty, co mají hlad a je jim zima. Amen.

Kam dále

[Seznam slibů v české právu \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)

Odkaz na píseň

[Vzdejte Pánu slávu, čest \(BTS9\)](#)

[Není lepší na tom světě \(BTS8\)](#)

[Má duše Boha velebí, chválu vzdává](#)

[Neskládejte v mocných naději](#)

[V nebi je trůn \(SV360\)](#)

[Otevřete brány hradeb kamenných](#)

[Můj Pán všechny svolá ráno, až se rozední](#)

[Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval](#)

Cílová skupina

[Mladší školní](#)

[Předškolní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami II \(Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Samuelova 8](#)

[1 Samuelova 10,17–27](#)